Byg. Drej. Stop.

Dansk, 4.–7. klasse · fire lektioner med elevarkene, håndbogen og en elevfil. Til læreren.

1. **Rammesætning** — Lektion 1: Hvad gør noget sjovt?
2. **Struktur** — Lektion 2: Maskinerne
3. **Produktion** — Lektion 3: Min joke
4. **Refleksion** — Lektion 4: Fortæl og tænk efter

Fagligt mål

Eleven kan bygge en kort joke med setup, drejning og stop, vælge en af de fem maskiner med vilje og fortælle joken med en pause før drejningen uden at forklare den bagefter. Eleven kan pege på drejningen i en andens joke.

Tid

Fire lektioner à cirka 45 minutter. Læreren afgør rækkefølge, tid og hvad der tages med.

Forudsætninger

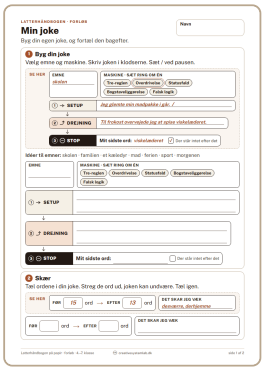
Eleven kan læse og skrive korte sætninger selv. Ingen forhåndsviden om humor. Læreren vurderer, om forløbet passer til klassen; elevarkene findes i tre spor.

Grin med, ikke af

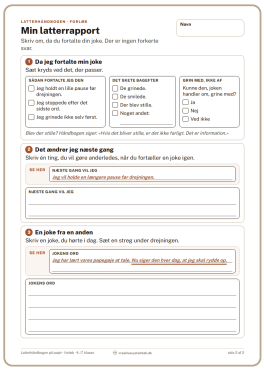
Joken handler om en situation, en ting eller én selv, aldrig om en, der er i rummet. Spørg: «Kunne den, joken handler om, grine med?»

Materialer

- **Elevark** i tre spor (●, ●●, ●●●): fem ark med samme titler; spor ●●● har en sjette side, «Tænk efter».
- **Latterhåndbogen** (A5): syv korte kapitler at læse højt af.
- **Plakaten** med de tre klodser og de fem maskiner.
- **Elevfilen til forløbet**: «Min joke» og «Min latterrapport», én af hver pr. elev.
- **Facit** til elevarkene (facit.pdf). Facit til forløbet står på side 4 her.

Elevfilen side 1: Min joke

Side 2: Min latterrapport

Lektion for lektion

Lektion	CSL-trin	Materiale	Elevens produkt
1. Hvad gør noget sjovt?	Rammesætning	Tavlen, håndbogens kapitel 1, legen Drej!	En drejning, eleven selv har fundet
2. Maskinerne	Struktur	Plakaten, håndbogens kapitel 3, elevark 1–4	Udfyldte elevark
3. Min joke	Produktion	Elevfilen side 1, elevark 5	Elevens egen joke, skåret til
4. Fortæl og tænk efter	Refleksion	Elevfilen side 2	Latterrapporten

Forløbet giver aktivitetsidéer og faglig støtte. Det fastlægger ikke klassens rutiner, og der indsamles ingen vurdering af eleverne. Fælles Mål står på side 4.

1 Rammesætning: Hvad gør noget sjovt?

Vi bygger en forventning, og drejningen ændrer den, så det stadig giver mening.

Aktivitetsidéer

- Skriv tavlejokens setup, og stop. Spørg: «Hvad sker der nu?» Sig så drejningen.
- Fortæl den igen med sætning 3. Spørg: «Hvad skete der med joken?»
- Læs håndbogens kapitel 1 højt. Spørg: «Hvorfor giver det alligevel mening?»
- Skriv reglen på tavlen: «Grin med, ikke af».

Tavlejoken

1. Min lillebror ville hjælpe med opvasken.
2. Han gav tallerkenerne til hunden.
3. Hunden slikker nemlig tallerkenerne rene.

Drej! · bevægelse, 3–4 minutter

Alle står ved deres plads. Læs en joke højt, én sætning ad gangen. Ved setup står alle helt stille. Kommer drejningen, drejer alle sig én gang rundt. Efter det sidste ord fryser alle og tæller stille til to.

Er der ingen drejning, står alle stille hele vejen. Siddende: drej hånden i stedet. Legen slutter, når du siger «Byg. Drej. Stop.», og alle sætter sig.

Drej! · seks jokes at læse op

1. Min mormor har fået en ny mobiltelefon. Hun har ringet til mig fire gange i dag. For at spørge, hvordan man lægger på.
   drej ved 3
2. I går bagte jeg boller. I opskriften stod der: Lad dejen hvile en time. Så jeg lagde mig ved siden af den.
   drej ved 3
3. Vi havde idræt i dag. Vi spillede rundbold. Bagefter gik vi i bad.
   stå stille
4. Min hund er bange for torden. Min kat er bange for støvsugeren. Min storebror er bange for sit eget værelse.
   drej ved 3
5. Min lillesøster siger, at hun kan tælle til hundrede. Hun begynder bare altid ved 98.
   drej ved 2
6. Jeg har lært vores papegøje at tale. Nu siger den hver dag, at jeg skal rydde op.
   drej ved 2

2 Struktur: Maskinerne

Eleverne lærer jokens tre klodser og de fem maskiner og bygger jokes med dem på elevarkene.

Aktivitetsidéer

- Hæng plakaten op. Læs håndbogens kapitel 3 én maskine ad gangen, og lad klassen finde på et eksempel til hver.
- Fem grupper, fem maskiner: hver gruppe skriver én joke med sin maskine. De andre gætter maskinen.
- Elevark 1–4 i det spor, der passer. Sporene har samme titler, og eleven må skifte spor.

Gæt maskinen

Læs en joke højt. Klassen gætter maskinen og siger, hvor joken drejer.

1. Mor bad mig holde øje med kagen i ovnen. Nu er mit øje helt varmt.
   Bogstaveliggørelse
2. En berømt kok viste i tv, hvordan man laver den perfekte omelet. Så tabte han æggene på gulvet.
   Statusfald
3. Æbler kommer fra træer. Papir kommer også fra træer. Så mine lektier er en slags frugt.
   Falsk logik
4. I mit penalhus har jeg en blyant, et viskelæder og en halv rosinbolle fra sidste uge.
   Tre-reglen
5. Køen til rutsjebanen var så lang, at jeg kendte alle foran mig ved navn, da vi kom frem.
   Overdrivelse

3 Produktion: Min joke

Eleven bygger sin egen joke fra bunden, vælger maskinen med vilje og skærer det væk, joken kan undvære.

Aktivitetsidéer

- Elevfilen side 1, «Min joke». Eksemplet står udfyldt i den samme ramme, som eleven skriver i.
- Prøv joken på en makker. Makkeren peger på drejningen. Peger makkeren et andet sted hen, er drejningen måske ikke tydelig nok.
- Elevark 5 viser, hvad der kan skæres væk: en forklaring bagefter, et for langt setup og at grine selv.
- Øv joken højt på tre måder: for hurtigt, med en forklaring bagefter og med pause og stop.

Idéer til emner

skolen · familien · et kæledyr · mad · ferien · sport · morgenen

Godt, hvis

- setup fortæller kort, hvad der sker
- drejningen ændrer retningen og giver stadig mening
- joken slutter med drejningen og forklarer ikke bagefter
- eleven har valgt en maskine og kan sige, hvor den virker
- joken er blevet kortere, og drejningen står stadig sidst

4 Refleksion: Fortæl og tænk efter

Eleverne fortæller deres jokes i små grupper og skriver om, hvad der skete. Stilhed er også et svar.

Aktivitetsidéer

- Fortæl jokes i grupper på 3–4. Den, der lytter, siger, hvor joken drejede.
- Vil nogen fortælle for hele klassen, kan de gøre det. Det er frivilligt. Den, der ikke vil fortælle, kan være redaktør og hjælpe en anden med at skære.
- Elevfilen side 2, «Min latterrapport».
- Til samtalen: «Hvorfor kan en joke virke i én gruppe og ikke i en anden?» «Hvad gjorde pausen?» «Kunne den, joken handlede om, grine med?»

Stilhed er et svar

Håndbogens kapitel 5: «Hvis det bliver stille, er det ikke farligt. Det er information.» En velbygget joke kan godt møde stilhed. Spørg, hvad stilheden fortæller: var drejningen for lille, kom den for hurtigt, eller blev den forklaret bagefter?

Latterrapporten er elevens egen. Den vurderes ikke og indsamles ikke.

Mere at hente

Til dem, der vil have mere

- «Tænk efter», spor ●●●, side 6: fem spørgsmål om, hvorfor jokes virker.
- Håndbogens «Test det selv» i kapitel 2, 3 og 4.
- Kapitel 6: Fjern 30 % af ordene i en joke, og prøv den igen.

Facit andre steder

- Elevarkene: facit.pdf, med alle tre spor.
- Typiske fejl: håndbogens kapitel 6.

Faglig støtte

Støtte

Begynd med tre-reglen og spor ●. Giv et setup fra tavlen, og lad eleven skrive drejningen. Eleven kan også fortælle joken, mens en voksen skriver den.

Udfordring

Kombinér to maskiner i samme joke. Eller skriv tre jokes om samme emne, hvor den sidste vender tilbage til noget fra den første.

Læg mærke til

Kan eleven pege på drejningen i en andens joke? Vælger eleven maskinen med vilje? Holder eleven pause og stopper? Det er til din egen planlægning; der registreres intet.

Facit

Drej!

1. Drej ved sætning 3.
2. Drej ved sætning 3.
3. Ingen drejning: alle står stille.
4. Drej ved sætning 3.
5. Drej ved sætning 2.
6. Drej ved sætning 2.

Tavlejoken

Streg sætning 3 ud (forklarer joken efter drejningen). Tilbage: «Min lillebror ville hjælpe med opvasken. Han gav tallerkenerne til hunden.»

Gæt maskinen

1. Bogstaveliggørelse
2. Statusfald
3. Falsk logik
4. Tre-reglen
5. Overdrivelse

Min joke

Åben opgave. Godt, hvis setup fortæller kort, hvad der sker; drejningen ændrer retningen og giver stadig mening; joken slutter med drejningen og forklarer ikke bagefter; eleven har valgt en maskine og kan sige, hvor den virker; joken er blevet kortere, og drejningen står stadig sidst.

Eksemplet på elevfilen: 15 ord før og 13 efter («desværre» og «derhjemme» er skåret væk). Latterrapporten har ingen facit.

Fælles Mål for dansk (bindende)

Efter 4. klassetrin

- **Fremstilling:** «Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer.»
- **Fremstilling, opmærksomhedspunkt:** «Eleven kan formulere en sammenhængende tekst med en tydelig tekststruktur, fx en beretning eller en beskrivelse af et velkendt fænomen.»
- **Kommunikation:** «Eleven kan følge regler for kommunikation i overskuelige formelle og sociale situationer.»

Efter 6. klassetrin

- **Fremstilling:** «Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer.»
- **Kommunikation:** «Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer.»

Efter 9. klassetrin (7. klasse er på vej)

- **Fremstilling:** «Eleven kan udtrykke sig forståeligt, klart og varieret i skrift, tale, lyd og billede i en form, der passer til genre og situation.»

Citeret fra bekendtgørelse nr. 1715 af 30. december 2024 om Fælles Mål, bilag 1 (dansk). Læs den på retsinformation.dk.